

Mikrohitelezés oktatásának szerepe a pénzügyi alapismeretek elsajátításában

Handa Lászlóné

Óbudai Egyetem
Alba Regia Egyetemi Központ
8000 Székesfehérvár, Budai u. 45.
handa.laszlone@arek.uni-obuda.hu

Absztrakt: 2009. tavaszán együttműködési megállapodás született a Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (RVA) és intézményünk között annak érdekében, hogy az általuk kidolgozott és a gyakorlatban is használt internet alapú on-line vállalkozásfejlesztő rendszert oktatási célra is alkalmassá tegyék. Mi fontosnak tartjuk a műszaki menedzserek pénzügyi képzését, az RVA pedig a leendő vállalkozókat látja a mi hallgatóinkban, akiknek megnő az esélyük önálló vállalkozás elindítására, üzleti siker elérésére. A közös cél érdekében olyan innovatív oktatási eszközt hoztak létre, amely a vállalkozói, pénzügyi tudás megszerzéséhez nyújt hasznos és gyakorlatias ismeretanyagot, emellett bizonyos vállalkozói készségek kifejlesztését is lehetővé teszi. A program keretében az előző félévben sikerült először a Pénzügyi alapok tantárgyhoz kapcsolódóan a második évfolyam menedzser szakos hallgatóival kipróbálni a mikrohitel igénylés és hitelbírálat interneten megoldandó feladatait. Dolgozatomban e kísérlet eredményeiről számolok be.

Kulcsszavak: mikrovállalkozás, kisvállalkozás, középvállalkozás, mikrohitel, RVA, on-line vállalkozásfejlesztő rendszer, vállalkozói kompetenciák

1 BEVEZETÉS

Hazánkban – mint ahogy az EU országaiban is – meghatározó szerepet töltenek be a nemzetgazdasági folyamatokban a kis-és középvállalkozások (KKV). Magyarországon 99% a részarányuk, az Unióban sem sokkal alacsonyabb (93%). Itt dolgozik a munkavállalók 2/3-a, a GNI 45%-át ez a szektor állítja elő, az export 1/5-ét adják és a beruházások 37%-át valósítják meg. A gazdasági növekedés, a munkahelyteremtés, a társadalmi jólét megvalósítása, valamint az egyének elégedettsége ezeknek a vállalkozásoknak a sikerétől függ. Több kutatás is rávilágított már milyen szoros korreláció van a vállalkozások száma és a gazdasági növekedés között. A fenntartható fejlődéshez egyre nagyobb számban

Handa Lászlóné

Mikrohitelezés oktatásának szerepe a pénzügyi alapismeretek elsajátításában

kell vállalkozásokat létrehozni, amelyek munkahelyeket teremtenek, csökkentve ezáltal a munkanélküliséget és a szociális ellátó rendszerre nehezedő nyomást. Különösen aktuális a vállalkozásalapítás támogatásának igénye a világgazdaságot két éve visszafogó pénzügyi válság hatására.

Most vált halaszthatatlanná az Európai Bizottság által 2005-ben újrafogalmazott lisszaboni stratégia: a tartós növekedéshez több és jobb minőségű munkahelyre van szükség. Ezt megvalósítani csak vállalkozóbarátabb kultúra támogatásával és a KKV-t támogató környezetben lehet. Noha a vállalkozások számát számos tényező befolyásolja, dolgozatomban a kulturális támogatás fontosságát fejtem ki. Ezen belül az oktatási rendszer felelősségét és lehetőségeit emelném ki, hiszen a vállalkozói kompetenciák kifejezhetőek az iskolapadokban is.

Bemutatom az Európai Bizottság programjában szereplő vállalkozási ismeretek oktatására született javaslatokat, majd ismertetem a Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány által kifejlesztett internet alapú online vállalkozásfejlesztési programot, amelynek oktatásra átalakított változatát sikeresen alkalmaztuk a pénzügyi ismeretek oktatásában.

2 Előzmények

Egy éve született a Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (RVA) és Intézetünk (ROIK) között az az együttműködés megállapodás, amelynek célja egy olyan vállalkozások oktatását segítő program létrehozása, ami az RVA vállalkozásfejlesztési gyakorlatán alapul és lehetővé teszi iskolarendszerű oktatási módszerként való felhasználását.

2.1 Az RVA szerepe a KKV szektor fejlesztésében

A nonprofit szervezetként működő Vállalkozásfejlesztési Alapítvány létrejött az 1989-es rendszerváltásnak köszönhető, amely megteremtette a piaci szabályozást és lehet ővé tette az egyéni és társas vállalkozások tömeges létrejöttét. Ezt a folyamatot a fejlett országok a PHARE keretében támogatták és 1990-ben létrehozták a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítványt és annak területi egységeit. 1992-től beindult a PHARE költségvetésből elkülönített pénzügyi forrásból a kisvállalkozások tőkehiányának enyhítésére szolgáló Mikrohitelezési Program is, amelynek koordinátora az MVA, de a hitelezés lebonyolítását a 20 önállóan tevékenykedő megyei és fővárosi alapítványok végezték. Jelenleg is fontos aktorai a mikrohitelezésnek, de a kormányzati szektor, valamint elsősorban a bankok is bekapcsolódtak állami segítséggel a mikrofinanszírozási programba. Megjegyzem, hogy nem a banki szektort kellene állami segítséggel bevonni a mikrohitelezési programba, hanem az erre a célra létrehozott alapítványok forrásait növelni.

A Vállalkozásfejlesztési Alapítványok az Országos Mikrohitel Program mellett helyi programokat is működtetnek. Az első ilyen programot éppen Fejér Megyében indította az RVA. Az alapok forrásait különböző donorok (vállalatok, önkormányzat) és az MVA-tól visszakapott decentralizált források képezték.

Az 1991-ben alapított RVA nagy hangsúlyt fektet az ügyfélbarát eljárásrend kialakítására, a szolgáltatások színvonalának emelésére. Tevékenysége Magyarországon példaértékűvé vált az elmúlt időszakban. Az általa kidolgozott adóminősítő rendszert használják a Magyar Mikrofinanszírozási Hálózatban, elsőként vezette be az interneten történő hiteligenylést. Működése alatt 2009-ig 3,6 milliárd forint mikrohitelt folyósított több mint 2000 vállalkozónak, ebből 1,1 milliárd forint a helyi mikrohitel program keretében történt.

Fejlett internet alapú vállalkozásfejlesztési szolgáltató rendszert alakított ki , amely egyrészt a finanszírozó szervezeteknek nyújt könyvelési, hitelpályázat kezelési szolgáltatást, másrészt a vállalkozások (könyvelők, tanácsadók) számára nyújt menedzselési lehetőséget.

Nemzetközi elismerésben részesült a Mikrofinanszírozás – jó gyakorlatok „EURÓPA díj „, 2009. évi pályázatán a fehérváriak programja. A pályázók közül a nemzetközi bizottság a mikrofinanszírozásban megvalósított innovációt és fenntarthatóságot értékelte és besorolta az RVA-t az öt legjobb gyakorlatot alkalmazó európai szervezet sorába.

2.2 Az EU programok szerepe a vállalkozási ismeretek oktatásában

Mint a bevezetőben már említettem, szoros kapcsolat van a vállalkozás és a gazdasági növekedés között. Ha Európa meg akarja őrizni versenyképességét, akkor gyorsabb növekedésre, több új vállalatra, a vállalkozók részéről innovatív befektetésekre van szükség. A vállalkozások emellett a kevésbé fejlett régiók társadalmi kohéziójához és a munkanélküliek, illetve hátrányos helyzetűek elhelyezkedéséhez, önfoglalkoztatóvá válásához is hozzájárulnak. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon új szemléletre és mindenekelőtt vállalkozóbarátabb, egységes szakpolitikán nyugvó társadalmi légkör megteremtésére van szükség. Az Európai Bizottság már több dokumentumot is elfogadott az elmúlt évtizedben, amelyek a vállalkozások szabályozási, adózási, pénzügyi akadályait tárgyalták, valamint egységes cselekvési tervet ajánlottak a tagországoknak. Én ezen dokumentumok közül témám szempontjából a kulturális támogatás szükségességét felismerő programra hivatkozom, mert ez igazolja az általunk sikeresen bevezetett, az RVA által kifejlesztett innovatív oktatási módszer létjogosultságát.

2.3 Az Európai Bizottság ajánlása a vállalkozási készségek előmozdítására az oktatás és a tanulás révén

A lisszaboni stratégia végrehajtását szolgáló programcsomag azon alapul, hogy a növekedés és a több, jobb minőségű munkahely megteremtése érdekében biztosítani kell a vállalkozás alapját adó általános jellemvonások és készségek fejlesztését, amelyet a különböző oktatási szinteken elmélyültebb üzleti ismeretek egészítenek ki.

„A vállalkozói kompetencia az egyén azon képességére utal, hogy elképzeléseit meg tudja valósítani. Ide tartozik a kreativitás, az innováció és a kockázatvállalás, valamint annak képessége, hogy az egyén célkitűzései érdekében terveket készít és visz véghez. Ez mindannyiunk számára támogatást nyújt a mindennapok során otthon és a társadalomban, segíti az alkalmazottakat munkájuk során, és képessé teszi őket arra, hogy megragadják a lehetőségeket, valamint olyan speciálisabb készségek és tudás alapját képezi, amelyre a vállalkozóknak a társadalmi vagy kereskedelmi tevékenységükhöz szükségük van.”

Természetesen nem mindenki lesz vállalkozó, de a megszerzett kulcskompetenciák segítségével a fiatalok egyre kreatívabbá és öntudatosabbá válnak és ez szükséges a személyes önmegvalósításhoz, az aktív állampolgársághoz és a foglalkoztathatósághoz egyaránt. Mivel a viselkedésformák és a kulturális referenciák már fiatalkorban kialakulnak, az oktatási rendszerek nagyban hozzájárulhatnak a vállalkozások által jelentett kihívások sikeres leküzdéséhez.

Az Oktatás és Képzés 2010 elnevezésű munkaprogram az élethosszig tartó tanulást egységes európai keretrendszerbe foglalta. A dokumentum legfontosabb megállapítása: a vállalkozói kompetencia élethosszig tartó tanulással sajátítható el, amelyet az alapfoktól az egyetemig tartó oktatás biztosít. A tagországok gyakorlata a vállalkozás oktatásában igen eltérő képet mutat. Általában középiskolában tanított tantárgyak keretében az iskola vagy a tanárok kezdeményezésére történik a vállalkozási ismeretek oktatása (önálló tárgyként, vagy szakmai tárgyhoz kapcsolva). Gyakori, hogy a foglalkozások tanterven kívüli tevékenységet jelentenek (diákvállalkozások létrehozása, versenyek).

2.4 Vállalkozási ismeretek a felsőfokú oktatásban

A munkaprogram szerint a vállalkozói ismeretek oktatását az egyetemek és a műszaki oktatási intézmények – több tantárgy között megosztva – be kell, hogy építsék tanterveikbe és a hallgatók számára kötelezővé vagy ajánlottá kell tenniük a kurzusokon való részvételt. A tudományos, illetve a műszaki tanulmányokban a vállalkozói gondolkodásmód és kompetencia, valamint a kiválóság ötvözésével a hallgatók és a kutatók eredményesebben tehetik pénzzé elképzeléseiket és a kifejlesztett technológiáikat. A dokumentum számunkra is fontos megállapításai a következők:

Európában kevésbé fontos a vállalkozástan, mint az Egyesült Államokban, leginkább a közgazdasági és kereskedelmi karokra jellemző e tárgy oktatása.

A vállalkozástan fakultatív tárgyként választható

Fontos, hogy e tárgy beépüljön az egyetemek tanulmányi programjaiban, tantárgyaiba

Az esettanulmányok és egyéb interaktív tanítási módszerek nem kiaknázottak

Hiányzik az üzletemberek bevonása a tanulási folyamatba

Az alapképzés és posztgraduális képzés keretében folytatott üzleti tanulmányok során nagyobb hangsúlyt kellene helyezni a vállalkozások létrehozása, felfuttatása és innováció területére

az üzleti iskoláknak és a műszaki karoknak szorosabban kellene együttműködni

A kutatóhelyek szellemi eredményeinek felhasználására létrejövő spin-off vállalkozásoknak egyre nagyobb teret kell biztosítani, támogatni kell létrehozásukat, ami hozzájárul a létrehozó intézmény gazdasági fejlődéséhez, ugyanakkor megköveteli a résztvevőktől a vállalkozói kompetenciák meglétét is (Szegeden már működik az egyetem által létrehozott spin-off vállalkozás)

Melyek a legfontosabb teendők 2010-ig?

A felsőoktatásban a vállalkozástant be kell építeni a különböző tantárgyak tanmenetébe

Ösztönözni kell az oktatási intézmények és a helyi közösségek, vállalkozások közötti együttműködést (megvalósítottuk az RVA együttműködés keretében)

Ösztönözni kell az oktatói mobilitást, az üzleti élet szereplőinek oktatásba való bevonását (óraadókkal megtörtént, ugyakkor a főállású oktatók egy része vállalkozó)

Kiemelt figyelmet kell fordítani a tanárok képzésére (az RVA az oktató programjának megismertetésére szervez tanári továbbképzést)

Diákok által létrehozott iskolai vállalkozások támogatása (Magyarországon is van iskolaszövetkezet)

Gyakorlati támogatás és ösztönzés az oktatási intézmények vállalkozással kapcsolatos tevékenységéhez (innovatív oktatási módszerek átvétele, rendezvények, versenyek, kiállítások szervezése, TDK)

3 Internet alapú komplex vállalkozásfejlesztési rendszer bevezetése

3.1 Az oktatási program bemutatása

Az RVA szakemberei által kifejlesztett gazdasági oktató rendszer a gyakorlatban használt online vállalkozásfejlesztési rendszer bázisán alapulva korszerű és egyben gyakorlatias oktatási eszköz. A közép-és felsőfokú képzésben alkalmazható interaktív oktatási módszer a pénzügyi, vállalkozási ismeretek készség szintű elsajátítását teszi lehetővé.

Miben áll a módszer újszerűsége?

A program megalkotói: Szekfű Tibor RVA igazgató és Benczúr Nándor a program vezető fejlesztője 2009-ben a Tudomány Napja keretében szervezett előadáson mutatták be a rendszert.

Legnagyobb előnye, hogy nem kitalált elméleti feladatokat kell a diákoknak megoldani, hanem mindig az éppen aktuális hitelkonstrukciók alapján kell a hiteligénylést elkészíteni a gyakorlatban ténylegesen alkalmazott elvárások alapján. Az ingyenes szolgáltatás a www.vallalkozastan.hu weboldalon érhető el.

Az oktatási eszköz használatának alapfunkciója, a vállalkozásfinanszírozási ismeretek bővítése, a hiteligénylés és bírálat folyamatának szimulálása. A hiteligénylő rendszer használata megegyezik a valódi vállalkozók által elektronikusan beadható mikrohitel kérelem elkészítésének folyamatával. Lépései:

- a hiteligénylő regisztrációja
- törzsadatok kitöltése, hitelcél, hitelösszeg, futamidő, saját erő, biztosíték megnevezése
- hitelcélnek megfelelő hitelkonstrukció kiválasztása (az aktuális mikrohitel konstrukciókat pdf.fájl tartalmazza)
- vállalkozás üzleti tervének elkészítése (2 évre a program elkészíti)
- mérleg és eredménykimutatás adatainak betöltése után a vállalkozásértékelő rendszer pénzügyi, gazdasági mutatókkal elvégzi az elemzést (szöveges és számszerű adatok)

Felhasználható a rendszer belső kommunikációs célra: kérdéseket intézhetnek a hallgatók az oktatóhoz.

A feladatmegoldáshoz mintafeladat és a szaktanárok által folyamatosan bővíthető feladattár szerkeszthető

A vállalkozások világát érintő fontos témákhoz Rovatok állnak a diákok rendelkezésére, ahol rövid, informatív jellegű cikkek kerülnek a rovatvezető

szakértők publikációjaként a honlapra. A rovatok a következők: jogi, adózási, pénzügy-bankügyletek, kisvállalkozás fejlesztés, Magyar Vállalkozásfejlesztési Hálózat, szakmai kamarák, inkubátorházak.

3.2 Az oktatási program alkalmazása

Az innovatív oktatási módszer bevezetésére 2009. őszi félévében került sor műszaki menedzser szakon a Pénzügyi alapok tantárgy keretében. A kurzus választást az indokolta, hogy ebben a félévben választható tárgyként került meghirdetésre az I. és II. évfolyamon, de csak a másodévesek tematikájába építettem be a mikrohitel kérelem elkészítését, mint kötelezően beadandó feladatot (így volt controls csoport).

Jobb lett volna olyan kurzusnál alkalmazni a vállalkozásfejlesztési oktatási programot, ahol a hallgatók már rendelkeznek számviteli és vállalatfinanszírozási ismeretekkel is (sajnos ezeket a tárgyakat később és kevesebb óraszámban tanulják és nem az én tárgyaim). Elsősorban a számviteli fogalmak gyakorlati hasznát tudja a felhasználó értékelni, ami jelen esetben még hiányzott. Fontos szerepe lehet ennek a mikrohitel oktató programnak abban, ha a következő tanévtől csökkenő óraszámban oktatjuk a számvitelt, segíti a hallgatók egyéni felkészülését (mérlegkészítés, pénzügyi mutatók számítása, vállalatértékelés).

A kurzus választásom indoka volt az is, hogy a csoportból kiválasztottam három kiemelkedő képességű hallgatót, akik már szeptemberben önálló feladatként megkapták a program megismerését, az RVA mikrohitelzési tevékenységének feltérképezését azzal a céllal, hogy erről a témáról TDK dolgozatot írják. Munkájuk eredménye a sikeres dolgozat és előadás, amellyel további célunk az OTDK-ra való nevezés. Ezen hallgatók megszerzett tudására és eredményes szereplésére építve három csoportot hoztam létre, akiket 1-1 TDK-s hallgató irányított. A 4-5 fős csoport 3 különböző feladattípuson dolgozott együtt, de a hitelkérelmet kitölteni és beküldeni már egyénileg kellett.

A hitelbírálatot a szaktanár végezte el (a későbbiekben lehetőséget nyújt a program arra is, hogy a hallgatók egymás munkáját is elbírálhassák és meghozzák a hitel folyósításáról szóló döntést).

A hitelkérelem interneten történő beküldése előtt a program ellenőrzési lehetőséget is biztosít, segítve ezzel a tökéletes feladatmegoldást (hibásnak minősíti a kérelmet, ha az alapadatok hiányoznak, számszaki hiba van, pl mérlegegyezőség hiánya).

A tanári értékelés: megfelelt/nem felelt meg. Nem fogadható el a feladat, ha nem megfelelő hitelkonstrukciót választ (beruházási hitellel finanszíroz forgóeszköz beszerzést) vagy hiányos a hitelkérelem (vállalkozás alapadatai nincsenek, hiányzik az értékbecslés, esetleg a tulajdoni lap). Megjegyzés: a program

Handa Lászlóné

Mikrohitelezés oktatásának szerepe a pénzügyi alapismeretek elsajátításában

pdf.fájlban tartalmazza sablon szerűen ezeket a mellékleteket, amit a hallgató csatolhat a hitelkérelméhez.

4 Az internet alapú vállalkozásfejlesztési program, mint oktatási módszer értékelése

A beküldött feladatok elfogadása és értékelése után a hallgatók részéről maximum egy oldal terjedelmű véleményezést kértem az oktatási módszer hatékonyságáról és a program használhatóságáról. Ezen felül én is összeállítottam a programot kidolgozó együttműködésben résztvevő RVA számára egy részletes értékelést. Ebből kiemelve a legfontosabb megállapításaim a következők:

- alapvető követelménynek tekintjük a korszerű és gyakorlatias pénzügyi és vállalkozási ismeretek oktatását, elsősorban a műszaki menedzser szakon (ezt támasztja alá az EU Oktatás és képzés 2010 munkaprogramja is 2.3.pont)
- egyre fontosabb szempont a felsőoktatásban a hagyományos ismeretátadás mellett a vállalkozási készségek megszerzése, gyakorlása. Ezt szolgálja hatékonyan ez az oktatási módszer.
- nem igényli önálló kurzus indítását, de értékes többlettel egészíti ki akár a pénzügyi, számviteli, vállalkozási kurzusainkat
- fontos a kurzusok időbeli ütemezése és előfeltételként a pénzügyi-számviteli alapok ismerete (hallgatóim leginkább a számviteli ismeretek hiányát kifogásolták, ezért okozott nehézséget a feladat megoldása)
- a hallgatók magabiztosan kezelték az interneten elérhető honlapot és annak szolgáltatásait (fontos szempont az állampolgárok és az e-government kapcsolatában)
- a hallgatók rövidnek találták a feladat beadására meghatározott időt (1 hét kevés, legalább 2-3 hét szükséges)
- a hallgatók igénylik a részletesebb, több adatot tartalmazó feladatkiírást. Szerintük minden adatot meg kell adni, ahhoz, hogy a hitelkérelem kitölthető legyen (megjegyzem, szándékosan kevesebb adatot adtunk meg a képzeletbeli vállalkozásról, mint amit a program kért, hogy a hallgatónak érdeke legyen pontosítani és értelmezni bizonyos adatokat pl. adószám, KSH szám, cégjegyzés).

Összességében pozitív hozzáállást tapasztaltam a hallgatóim részéről, megértették a feladatbeadás célját, a hitelkérelmét mindenki beadta és minden feladat elfogadásra került. Egy hét alatt intenzíven dolgoztak, több hallgató személyesen és a honlapon megkeresett kérdéseivel (amelyek inkább technikai jellegűek voltak), egymásnak is segítettek, így ez a módszer szerintem nagymértékben hozzájárult a második évfolyam menedzser hallgatóinak vállalkozási

kompetenciájának kifejlesztéséhez, valamint a hitelezési eljárás gyakorlatának megismeréséhez.

5 Összegzés

Dolgozatomban arra vállalkoztam, hogy a hazai KKV szektor jelene és jövője szempontjából nagyon fontos vállalkozói képzés fontosságára felhívjam a figyelmet. Az EU ajánlása és saját jól felfogott érdekünk egyaránt, hogy az oktatás különböző szintjein, de különösen a felsőoktatás tananyagába épüljön be a vállalkozási ismeretanyag és a kulcs vállalkozói kompetenciák megszerzésének lehetősége. Ehhez új technológiákra, innovatív oktatási módszerekre is szükség van. Jelen esetben a gyakorlat által visszaigazolt, de az oktatásban először alkalmazott oktatási program került ismertetésre, amelyet külső együttműködő partnerünk fejlesztett ki internet alapú vállalkozásfejlesztési rendszer néven. Intézményünk élve a lehetőséggel (ingyenesen átadták az oktatási célra felhasználható változatot) az előző félévben egy kurzus hallgatóinál sikeresen tesztelte az oktatási programot és a jövőben is tervezi több kurzusnál alkalmazását a következő indokok miatt:

- Szükség van a KKV szektorra a gazdasági növekedés és munkahely teremtés miatt
- Vállalkozásbarát környezet kialakítása szabályozást igényel (állami, uniós)
- Vállalkozói kompetenciákat az oktatási rendszerben kell kifejleszteni
- Vállalkozói kompetencia élethosszig tartó tanulással sajátítható el
- Az iskolai oktatásban nem elég ismeretanyagot átadni, gyakorlatorientál képzés kell
- A vállalkozói szemlélet kialakítását innovatív oktatási módszerek biztosítják.

Hivatkozások

- [1] Szekfű Tibor: Mikrohitelezési szektor Magyarországon Tanulmány 2007.
- [2] A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása: a vállalkozói készségek előmozdítása oktatás és tanulás révén COM (2006) 33
- [3] EP és Tanács ajánlása az élethosszig tartó tanulásról COM (2005) 548.
- [4] www.european-microfinance.org/best_practices_award_en.php
- [5] www.vallalkozastan.hu